pagini bucovinene

ANUL III nr. 8 (32)

AUGUST 1984

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

SUB SEMNUL LUI AUGUST

De patruzeci de ori mai luminoasă decît în 1944 — iată o definiție de suflet ce i se cuvine acestei minunate părți de țară, dăruită cu nespuse frumuseți, cu inestimabile tezaure spirituale și cu oameni inegalabili.

Sub semnul acelui august fierbinte de la care destinul poporului nostru și-a izvodit un nou calendar, s-au petrecut patruzeci de ani de pace, patruzeci de ani de împliniri, patruzeci de trepte ale înălțării edificiului măreț al socialismului în patria noastră, și s-a zămislit emblema Bucovinei de astăzi cu ctitorii statornice și demne de un spațiu pe care o istorie eroică l-a străbătut cu pași de jertfe și de biruințe.

Au fost anii unor unice nașteri: la Suceava, Rădăuți, Vatra Dornei, în Călimani și la Ostra, la Fălticeni și Siret s-a născut industria suceveană, în care detașamentele muncitorești se numesc mineri, forestieri, metalurgiști, constructori de mașini, chimiști, textiliști, energeticieni. Pe Obcinile Bucovinei, sau în plaiurile de sub Obcine se dezvoltă o modernă și dinamică agricultură socialistă, cu unul din cele mai numeroase șepteluri, cu remarcabile producții de cartof, sfeclă de zahăr, grîu și porumb. La Vereşti, Doraești, Spătărești, Ilișești, Dumbrăveni sau Calafindești s-au afirmat adevărate complexe agroindustriale și nu puține sînt satele sucevene care își spun deja centre polarizatoare, sau chiar centre urbane, întrecîndu-se în frumusețe și nivel de civilizație cu cele opt orașe ale căror începuturi le găsim în cronicile îngălbenite de vreme.

Sub semnul acestui august aniversar și al acestor ani s-a dezvoltat școala suceveană, de la școlița cu clase simultane de la Brodina de Sus sau Izvoarele Sucevei, pînă la renumitele licee „Dragoș Vodă", „Nicu Gane", „Ștefan cel Mare", „Eudoxiu Hurmuzachi" și, mai sus, pînă la Institutul de Învățămînt Superior, care pregătește profesori, ingineri și subingineri. Și tot sub semnul acestui timp a putut da roade una dintre cele mai remarcabile vocații ale culturii care a pus în mîinile oamenilor peste treizeci de milioane de cărți, care a deschis larg ușile celor 530 instituții culturale bucovinene, unde se maturizează una din cele mai democratice forme ale culturii socialiste — Festivalul național „Cîntarea României", înmănunchind pe aceste plaiuri peste o sută de mii de participanți sau depozitînd tezaure inestimabile, cum sînt cele de la Voronețul tuturor românilor, Putna lui Ștefan cel Mare, Moldovița lui Petru Rareș, Stupca lui Ciprian Porumbescu, Fălticenii lui Lovinescu, Udeștii lui Camilar și Mălinii lui Nicolae Labiș.

Și ca o recompensă pentru tot ce s-a zidit și modelat în acești ani în străbunul ținut al Sucevei ne stau mărturie cele aproape o sută de ordine și înalte distincții ale întrecerii socialiste, simbol și imbold vorbind despre anvergura prefacerilor profunde, despre omniprezentul deziderat al calității.

Și toate acestea, și toate cîte vor mai fi au un neasemuit ctitor: Partidul Comunist Român, care, atunci, în acel august fierbinte, s-a așezat la cîrma istoriei noastre, asumîndu-și înfăptuirea unui nou destin, în numele poporului întreg și spre întregul bine al acestuia, către care, acum, la acest ceas aniversar, se îndreaptă toată dragostea și speranțele fiilor României socialiste.

Alexandru TOMA

Desen de Ion CARP FLUIERICI

ȚARA

ȚARA : acest pămînt rotund și străjuit de fluvii
Cu ape-n care săgetează blînzii pești
Cu orizonturi largi ca niște suspendate mări
Ce-și trag puterea din izvoarele cerești !

ȚARA : strămoșii galopînd pe cai mărunți
Cu voievozii neamului de strajă-n munți
Cu luptele lui Ștefan și Mihai
Cu limba domnitorilor de grai
Cu grînele ce-n primăveri visează sub zăpezi
Cu merii ce-și aprind luminile-n livezi !

ȚARA : femeile înalte-n blindă legănare
Și aprigii bărbați la trup stîncoși
Precum sînt apele cu suflet de răcoare
Precum sînt munții noștri păduroși !

ȚARA : copiii blînzi și frumoși, ningînd
Pe străzile cu respirație albastră
Și-n ochii cărora e toată vesnicia noastră !

ȚARA : poeții care-n nopțile cu stele căzătoare
Săpînd în carnea lor statui
Pîndesc cum se aprinde floarea de gutui
Încrezători visînd la clipa viitoare !

George DAMIAN

autograf ALEXANDRU BALACI

„...Lumină și iradiere de sensibilitate"

Un poet este o picătură de cristal din imensul fluviu uman care străbate harta istoriei, căutînd să răsfrîngă în transparențele sale întreaga curgere și frumusețe a lumii. El trăiește cu intensitate, într-o permanentă ardere interioară, înaintînd cu ochii dilatați în timpul și locurile care îi determină arcul existențial, meditînd profund la cauzele lucrurilor, bătînd la marile porți de bronz ale tainelor lumii. El este o voce clară a umanității, un mesager al frumuseții și adevărului.

Un poet este, întru eternitate, un tînăr, aflat în permanente tumulturi și efervescențe, ridicîndu-se împotriva entităților sacralizate pentru concordanța armonică între etic și estetic. El nu este un far care arde solitar, ci un far, un astru neintermitent, revărsîndu-și lumina și iradierea de sensibilitate asupra tuturor.

Un poet este o verigă de aur a lungului lanț al conștiinței universale, un ecou suav, o fibră infinit sensibilă a contemporaneității sale concentrată în structurile de cristal ale versurilor care o transfigurează.

Remarcînd în om raționalitatea și armonia lumii, poetul este creatorul propriului său destin de artă și emblematic al omului pe care îl reprezintă drept cea mai vie și mai conștientă dintre toate ființele care trăiesc, singurul care se opune, prin creație, labilității și trecerii universale.

Alexandru Balaci

SINTEZE

Poezia în Bucovina

(II)

La 1848, Bucovina a fost spațiul de refugiu al multor revoluționari români prigoniți de stăpînire, în special cei din Moldova și Transilvania. Printre ei, nume ilustre ale generației scriitorilor patruzecioptiști — Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Gheorghe Sion, Costache Negri, George Barițiu, Timotei Cipariu. Nu este greu de imaginat atmosfera care domnea la moșia bătrînului boier patriot bucovinean Doxachi Hurmuzachi, unde toți aceștia și alții se adunaseră în toamna, iarna și primăvara anilor 1848—49: am putea considera că acum și aici are loc primul congres al culturii române. Amfitrionul nota că „...bărbații români... împinși de o putere neresistibilă, se cunoscură, se iubiră și se îndatoriră unii pe alții, legîndu-se și unindu-se spre binele neamului..." Aici își publică Alecsandri *Deșteptarea României*, Kogălniceanu redactează *Dorințele partidei naționale în Moldova*, Dimitrie Ralet scrie unele din virulentele sale pamflete; la plecare, Sion scrie un plin de patos poem de adio, închinat acestui pămînt românesc. Folosul pentru Bucovina al conclavului este deosebit de însemnat. În timpul șederii lor aici apare prima publicație românească din acest teritoriu, intitulată chiar *Bucovina*, pe al cărei frontispiciu este menționată și preocuparea pentru literatură, mai mult, ea se consideră „revistă noauă pentru toată cultura românilor". În paginile Bucovinei se întîlnesc nume ale scriitorilor cunoscuți din toate țările române: Heliade-Rădulescu, Alecsandri, Mureșanu, Bolintineanu, Alexandrescu, Sion. Bardul de la Mircești ura tinerei publicații „să devină cel mai bun organ al răspîndirii ideilor frumoase printre români". În principiu, Nicolae Iorga nu greșește cînd o califică drept „o revistă cum nu mai era alta, un fel de urmare — fără conducerea și necontenita colaborare din partea lui Kogălniceanu — a *Daciei literare* de odinioară".

Contribuția literară efectivă a bucovinenilor este însă redusă; din acest punct de vedere rolul revistei este mai mult de a oferi modele viitorilor scriitori ai „ducatului"; compunerile poetice ale lui Iraclie Porumbescu nu se ridică mult deasupra celor ale predecesorilor săi. Aceleași necesități îi răspunde *Lepturariul rumînesc cules den scriptori rumîni*, al lui Aron Pumnul — prima antologie de literatură românească — apărut între 1862—1865, tot în Bucovina, în patru volume. Și rezultatele nu întîrzie să apară. În *„Foaia societății pentru literatura și cultura română în Bucovina*, revistă care apare între 1865—1869, semnează primii poeți bucovineni cu un timbru liric distinct: nefericitul Dimitrie Petrino — nepotul de fiică al lui Doxachi Hurmuzachi —, Vasile Bumbac, acum demult uitat, dar la sfîrșitul veacului trecut nelipsit din manualele de limba română tipărite în imperiul austriac și Vasile Gherasim Pop, autor de poezii patriotice și culegător de folclor (stabilit însă la București). Scrierile acestor pionieri ai poeziei române din teritoriu se resimte de un fenomen care o va marca pînă la reintegrarea între fruntariile culturii naționale: desincronizarea față de evoluțiile normale ale literaturii noastre, lipsa deschiderii către prefenirea temelor și către inovarea în planul expresiei. Intimistmul lui D. Petrino nu reușește să se individualizeze suficient. Deși se situează într-o perspectivă romantică, ambiționînd înrudirea cu poezia lui Musset, este mai aproape de Văcărești și de lirica tînguitor-clamoroasă a lui Costache Conachi (cu care se înrudește prin nefericire în dragoste), decît de buna poezie erotică a romanticilor noștri. Cînd scrie poezie cetățenească de amplu suflu patriotic cu referire directă la Bucovina *(La mormîntul lui Grigore Ghica Vodă)*, urmează cu fidelitate lui Alecsandri și Russo (cei din anii marilor avînturi revoluționare ale generației lor), dar cu aproape un sfert de veac mai tîrziu și fără acel lirism generos al precursorilor, capabil să acopere grandilocvența retorică, rămîne pentru bucovineni un model de acuratețe a prozodiei și expresiei. O broșură — *Puține cuvinte despre coruperea limbei române în Bucovina* — tipărită la un an după apariția articolului lui Titu Maiorescu — *Limba română în jurnalele din Austria* —, se resimte, de asemenea, de ideile mentorului Junimii.

Desincronizarea este la fel de evidentă în cazul lui Vasile Bumbac. Colegul de gimnaziu al lui Eminescu scrie *O dimineață pe ruinile Sucevei*, valoric sub nivelul preromantismului nostru din primele decenii ale veacului, sau proiectează

(continuare în pag. 4)

Mihail IORDACHE

A PRIVI

Generație și destin

Aparținem unei stări de spirit. Fiindcă, iată, mai mult ca ieri, și poate ca totdeauna, vorbim despre timp. Despre timpul devenit istorie. Și o facem aproape fără să ne gîndim la vîrsta noastră. Întrucît ea însăși e rostirea firească, adevărată a patru decenii. Sau pentru că respirația aprinsă a revoluției ne-a îngăduit să medităm, mai cu seamă, asupra ei. Asupra destinelor ei și a ceea ce, de fapt, a însemnat lucrarea noastră. Pentru a deveni ceea ce sîntem, pentru a pregăti deschiderea unor noi aripi, bătăile inimii din anotimpurile ce vin.

E drept însă acum să privim limpede vîrsta noastră. Să-i înțelegem, să-i redescoperim mersul. Dar, îndeosebi, să-i vedem spațiul în care a pășit, ființa, marea ființă căreia îi aparține și care se numește neam. Ori poate conștiința de sine. Pentru că vîrsta noastră a crescut în trupul unui arbore uriaș. În care au trăit și trăiesc cîteva generații. Unele venind de dincolo de orizontul istoriei noi, altele descoperind lumea așa cum a fost gîndită sub auspiciile demnității.

Așadar, generații. Toate ale țării, toate pentru țară. Pentru zidirile și lumina ei. Pentru liniștea ei. Crezul era unul. Învățat și asumat fără șovăiri. Nu s-a clătinat, deci, nimic, chiar dacă — atunci cînd a fost posibil — am descoperit izvoare din care, deși însetați, nu băusem. Pe lîngă care, nu din vina noastră, trecusem neștiutori, impasibili. Însă drumul spre luciditate și respect avea să ne situeze în zona biruinței. Deopotrivă a adevărului și valorii. A fost necesara trecere în spații de ozon. În care ne-am știut și simțit cu adevărat acasă. Împreună cu toate generațiile. Apoi, marea lor dorință de a pregăti, împreună cu toți fiii țării, triumful maturității.

A fost o creștere în care și odihna, cred, a însemnat meditație. Altfel spus, efort în numele a ceea ce avea să se cheme creație, rodire. Timpul, pentru a deveni istorie, avea nevoie de muncă, de talent. De sacrificiu și renunțări. De vocație. Altminteri, arborele nu-și rotunjea coroana, rădăcinile nu slujeau vitalității.

Să privim deci, acum, arborele. Cel în care ne-am întrupat zilele și nopțile, vrerea și aspirațiile, neodihna și bucuria. Toate, într-un destin ce ne reprezintă. Unic și neaplecat.

Ion PARANICI

Cronică literară

„Liber pînă luni"*

Cu proze scurte, grupate sub un titlu mai curînd neutru, debutează la „Junimea" Octavian Lazăr. Majoritatea textelor au apărut în paginile ziarului „Zori noi".

Tipărit într-un moment de reviriment al prozei scurte, moment în care inovația formală nu se află pe ultimul loc, volumul lui O. L. nu ridică asemenea probleme. Autorul are mai degrabă temperament liric, unele din textele sale fiind curate elegii în proză („De ce-am ales septembrie", „Ploaia din iulie", Acolo unde marea...", „Apoi au înflorit salcîmii...."). Prozele sale sînt „impresii", rememorări cel mai adesea, consemnate cu acurateță: tensiunile sînt amortizate, conflictul este atenuat de vocea auctorială: un montaj rapid comprimă la maximum dialogul, descripția, estompînd posibilele nuclee epice. Discreția pare a fi calitatea principală a prozei lui Octavian Lazăr: o economie de detalii, o zicere blîndă, repartizată pe mai multe voci, interșanjabile, o constantă simpatie a autorului față de plăsmuirile sale, cărora se străduiește să le croiască un destin cît mai favorabil. Oameni obișnuiți se luptă cu natura, iubesc, urăsc, se despart, sînt capabili de eroism în ciuda aparențelor, regretă iubiri trecute, se culpabilizează, visează, se devotează profesiunii, familiei, societății, o materie epică văzută din perspectiva reportajului literar, în sensul lipsei de pregnanță a tipurilor umane și a substituirii articulației epice prin palida reflectare a unor întîmplări. Reacțiile sufletești sînt previzibile: bărbații își reprimă vulnerările sufletești cu o nobilă resemnare, iar femininul, suav, grațios, angelic este mai mult rememorarea, evocare elagiacă decît prezență efectivă. Este ca să spunem așa, un univers al „durerilor înăbușite" în care realitatea este de-dramatizată prin scriitură; dramele sînt reale, sînt descrise corect, dar nu memorabile. O vagă sugestie autobiografică asupra întregii materii epice, impresie pe care autorul nu se străduie s-o împrăștie, uzînd de cele mai multe cazuri de persoana I a narațiunii. Neîndoielnic, prozele lui O. L. au un anumit farmec și rezistă, citite separat. Reunite însă dau senzația de insatisfacție ca într-o mare promisiune amînată.

* Octavian Lazăr — *Expresul din zori*, *Ed. Junimea*, 1984.

„Preludiu la o epopee"*

O suită de reportaje care se constituie într-o veritabilă monografie a Călimanilor ne propune Mihai Tandru într-o recentă apariție a editurii „Junimea". Ziarist cu experiență, autorul este fascinat de „formidabila și senzațională confruntare între oameni și natură", „o prefacere de anvergură". Pentru el epopeea sulfului românesc înseamnă o obsesie personală și, mai mult, o revanșă asupra relatărilor terne, insipide, numite, prin antifrază, în jargon gazetăresc „reportaje de culoare". După propriile-i mărturisiri, autorul s-ar fi dorit implicat direct în eroica epopee a Călimanilor, conștient de o anumită condiție a gazetarului „un oaspete nepoftit, adică un intrus". Cum renunțarea la calitatea de martor nu a fost posibilă, „Muntele învins" reprezintă revanșa asupra servituților reportajului de serviciu, revanșă care tinde, nemărturisit, spre proza de ficțiune.

Conștient sau nu, modelul lui M. Tandru este Geo Bogza. Fascinația geologicului, a acțiunilor ciclopice, personalizarea peisajului, compoziția care include, într-o doză judicioasă, pateticul și humorul, observație lucidă și exaltarea lirică ne trimit involuntar la marile cărți bogziene.

Pentru M. Tandru, Călimanii nu sînt doar o (palpitantă uneori) investigație gazetărească. „Epopeea sulfului românesc" înseamnă în primul rînd un extraordinar prilej de pătrundere în umanitatea eroică a cotidianului. Mineri, „drumari", constructori, artificieri, bucătari, medici, geologi, poștași, sînt tot atîția eroi cărora autorul le dă o identitate precisă, le conturează aspirațiile, împlinirile, necazurile, totul cu o discreție care le egalează modestia. Intenția autorului nu este de a reface destine, ci de a arăta modul în care traiectorii individuale se articulează într-o mare acțiune colectivă, de-a contura portretul unei comunități umane angajate într-o competiție neiertătoare: „lupta cu muntele".

M. Tandru știe să construiască un profil credibil al Călimanilor, înțelegînd prin numele propriu nu atît o realitate geologică, cît una umană. Detașarea sa de realități este minimă, se simte constant un curent (firesc) de simpatie față de profilurile umane evocate dar ceea ce nu i se poate reproșa gazetarului i se poate sugera prozatorului, nu potențial ci real, care știe să decupeze amănuntul esențial, profiluri umane, replici, destine memorabile. Stă dovadă ultimul capitol care parafrazează cu bună știință titlul unei cărți celebre: refuzîndu-și orice ficțiune, autorul știe să construiască un scenariu plin de tensiune și de fior tragic. E un argument în plus pentru virtualitățile unui adevărat prozator, pe care-l așteptăm.

Viorel DÂRJA

*M. Tandru *Muntele învins*, *Ed. Junimea*, 1984, Colecția „Reporter XX".

VISCOL

PROZĂ

Vîntul sufla năprasnic, învăluind în vîrtejuri fulgii de zăpadă înghețați, transformîndu-i în ace mărunte, care intrau în ochi, în urechi, pe sub guler, făcîndu-te să nu mai vezi, să nu mai auzi, să nu mai știi pe ce lume ești.

„Trage, frate!... Trage!" se gîndea Ion Vasile scrîșnind din dinți, înfigînd ranga sub țeava rece care nu voia cu nici un chip să se dezlipească. Ranga scrijelea gheața, și Ion nu-și dădea bine seama ce scrîșnește mai tare: gheața sau măselele lui. În jur, abia mai zărea cele șase mogîldețe cenușii care se mișcau încet, ciocnindu-se una de alta, bătînd din picioare, pocnindu-și mîinile băgate în mănușile mari, ca de box, încercînd să se mai încălzească puțin.

„Naiba să mă ia... își spuse Ion, reușind în sfîrșit să miște puțin conducta nepăsătoare, dacă puneam mai mult osul la treabă, intram la facultate, și eram acum un șef, undeva la căldură, îmi beam cafeaua, poate aveam și o secretară... Da' așa, trage, Ioane, trage!... Și nu te mai gîndi la prostii, că îndată apare maistrul, și nici o țeavă nu-i ridicată sus pe estacadă... Atunci să te ții!... Nici boierul de macaragiu n-a venit încă, lua-l-ar naiba și pe dînsul. O să spună că n-a putut porni motorul, că i-a fătat pisica sau mai știu eu ce..." În sine nutrea speranța, deși n-ar fi vrut să recunoască în ruptul capului, că macaragiul nu va veni. Își scutură capul, pentru a scăpa de gîndul sîcîitor.

Doi băieți sosiră în ajutor și reușiră să urnească din loc țeava neagră, mare, de douăzeci de țoli, cît să încapă un copil în ea, lungă de doisprezece metri.

„Al naibii om maistrul Dănăilă!... Din o sută de poante de-ale lui, nouzeci și nouă sînt adevărate. Trebuie să apară, cu gluga pe ochi, burta înainte, mîinile în buzunare și cu fluierul de arbitru la gît. Acum să fluiere cît o vrea, că nu poate dovedi vîntul. Șeful de șantier nu cred că are curaj azi să iasă din birou... Poate mîine, dacă s-o mai liniști afară... O să vină și-o să se schimonosească la mine, gata să plîngă,... ce facem, tovarășe, mai sînt două sute de metri de țeavă de urcat pe stîlpi, de sudat, și nimic nu-i gata, că vine punerea în funcțiune, că mai știu eu ce... Mai bine mi-ar da două palme decît să-l aud cum se sclifosește, ca o lehuză... Eu acum ar trebui să stau cu băieții în baracă, să nu umblu ca bezmeticii prin viscolul ăsta nenorocit. Nici macaraua n-a venit încă, de sudat nici vorbă pe temperatura asta, așa că naiba să le ia de ade, de viscol, de maistru!"

Gîndurile care îi roiau prin cap îl [illegible] ară să se încălzească, să i se mai [illegible] e temperatura; nu-i mai era frig. [illegible] în căciula groasă, cu urechile lăsate, auzi un zgmot de motor. „Poate vine ticălosul ăla de macaragiu, și reușim să ridicăm vreo zece tronsoane, măcar atît; de sudat o să le sudăm mîine, să se mai liniștească furtuna asta..."; se sili să nu-și mai amintească nimic. Mai bine să vadă ce-o să scrie el în referatul despre calitate, pe care trebuie să-l prezinte în ședința organizației de partid. Da, o să scrie el ceva, dar mai bine ar spune verde în față: „Tovarăși, calitatea lucrărilor noastre nu-i întotdeauna prea bună... Asta din cauză că adesea calificarea unora mai lasă de dorit, sau pentru că unii mai vin amețiți lunea la lucru, iar sîmbăta dau lucrările peste cap, să plece mai repede acasă, ori materialele cîteodată lipsesc și trebuie înlocuite, așa că sîntem scumpi la tărîțe și ieftini la făină, cum se spune... Dar cu consider că și șefii sînt de vină... Vine unul și zice: asta și asta trebuiesc terminate pînă atunci și atunci!... Scurt!... Degeaba îi spui: domnule, tovarășe, n-avem aia, ne lipsește cealaltă, ei nu vor să știe de nimic, și pleacă. Și se mai reduce termenul cu vreo lună, așa că noi ce să facem? Ne dăm peste cap, apoi dăm și lucrările peste cap, și... ăl de sus cu mila, iar beneficiarul cu ponoasele!"

Izbi furios cu ranga în altă țeavă, de parcă ar fi vrut să se răzbune pe cineva. Vibrația surdă a metalului, transmisă prin bara de oțel, cu toate că fusese amortizată de mănușile groase, îl furnică pînă în creier.

„Ce-ai rămas pe gînduri, șefule?" îl întrebă, strigîndu-i în ureche, Ghiță Chiriac. Mic, îndesat, îl privea zîmbind, cu mîinile în șolduri. „Te gîndești la nevestică, ai?... Păi de, luna de miere, ce să-i faci..." încheie el hohotind, cu ochii îngustați.

„Alta acum! Îmi mai aduce aminte și ăsta..." își spuse Ion cu ciudă, prinzînd capătul altei țevi și reușind s-o rostogolească din vîrful grămezii. „Doina... Luna de miere..." și începu să înjure, întîi în gînd, apoi cu voce tare.

În vara trecută, la București, dădea admiterea la politehnică, pentru a doua oară, jurîndu-se că e și ultima. Acum ori niciodată... Trudise un an întreg, pe brînci. Dimineața la muncă pe șantier, zece ore, probleme, șef de echipă cu doisprezece oameni sub mînă, toți tineri, unul mai zurbagiu ca altul, dar băieți de nădejde, nu lăsau niciodată căruța în mijlocul vadului, seara pînă după miezul nopții, cu cartea în mînă. Nu-și permisese nici o distracție, nici un film, plimbări, nimic. Își luase concediu și plecase la București. Acolo, pe culoarele institutului, o cunoscuse pe Doina, venită să-și „încerce norocul" cum spunea, rîzînd nepăsătoare, arătîndu-și dinții albi și frumoși.

Se îndrăgostise fulgerător, „la prima vedere", de ochii ei aurii, puțin poate cam mici, de părul blond, lung pînă la talie. Căzură amîndoi cu succes. Își domoliră supărarea plimbîndu-se de mînă prin Cișmigiu, mergînd la filme, sărutîndu-se la fiecare pas. Spre sfîrșitul toamnei hotărîră să se căsătorească. Dar se ivi prima piedică. Ion fu trimis urgent la Năvodari. „Numai pentru o lună, domnule, crede-mă!... N-are cine să meargă, numai tu poți salva onoarea șantierului..." îi spusese maistrul. Plecase. N-avea de ales, așa că amînase nunta.

Odată cu primii fulgi de zăpadă, se căsătoriseră. Luna de miere... Apoi altă piedică. Trebuise să plece la mijlocul concediului. Fusese chemat la blestemata asta de estacadă ce trebuia terminată cu orice preț, în orice condiții. Și pe cine altul, decît pe el, să-l aleagă șeful! Recunoștea în sinea lui că totuși altcineva n-ar reuși s-o scoată la capăt. Dar nu-i putuse explica fetei, și ea se supărase. „Pleci, și nici nu-ți pasă!... Poate chiar te bucuri...", spusese Doina cu o nuanță de amenințare în glas. Ion se întristă mai mult decît l-ar fi amenințat direct sau ar fi strigat la el. „Vino cu mine..." mai adăugă el, fără convingere însă. „Nici nu mă gîndesc!", răspunse ea rece, sec, așa ca trîntitul ușii în nas.

Acum, în vîrtejul alb, i se părea că o vede ascunzîndu-se învăluită de viscol, după stîlpii estacadei, în spatele brazilor, ca un fulg de zăpadă, ca un duh al pădurii sau al furtunii...

Vîntul care se mai domolise cîteva secunde începu să bată iar. Gîndindu-se la Doina, încercînd s o vadă prin perdeaua de nea, simți că transpiră. Se opri, își descheie scurta îmblănită și oftă.

Chiar atunci apăru macaraua, ca o fantomă, fără să se audă nici un zgomot. Din cabină coborî maistrul Dănăilă, făcîndu-i semn cu mîna să se apropie. Ion rămase pe loc înlemnit. I se părea că o umbră albă îl urmează. Apoi zăpada îi intră în ochi, orbindu-l. După aceea văzu numai o mustață care se mișca deasupra unui zîmbet ironic. „Ce-i meștere? Spune!" urlă Ion, încercînd să se facă auzit. „Dă-i bătaie!" strigă mustață întinzînd zîmbetul, transformîndu-l în rîs.

Ion încercă din nou să străpungă cu privirea cortina de zăpadă ce estompa conturile macaralei. „De asta o fi venit Dănăilă atîta drum? Numai să mă îndemne să-i dau bătaie?", se întrebă el nedumerit, dar nu spuse nimic. Aproape în aceeași clipă simți însă cum două palme calde și moi îi cuprind fruntea, îi acoperă ochii. Încremeni sub puterea lor.

Liviu HAREC

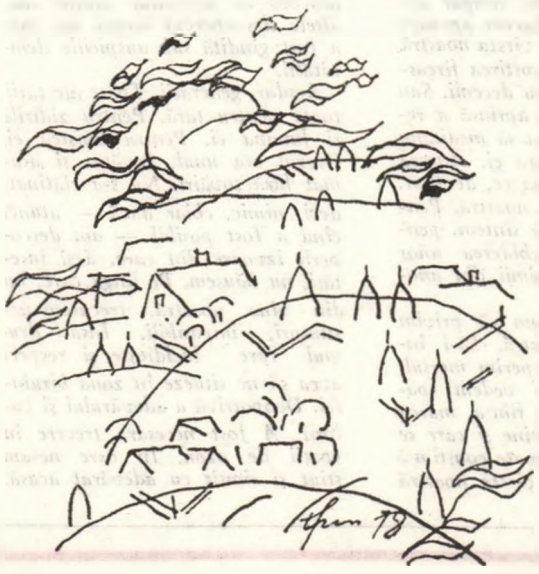

GHEORGHE LUPU

Rost

În această poezie
Se povestește despre patrie:
De cum a descălecat ea în istorie
Și cum stă.

Dacă mai întîi au fost Carpații
Ori strămoșii mei, nu se știe;
Dar, spre veșnicia lor harnică la rod,
Au pătruns unii în alții,
Zidind un popor...
Între cele două neamuri,
Stînca și dorul,
Izvoarele sînt pururi proaspete.
Așa se face că mileniile
Au cuibărit în noi înflorind
A privighetoare și ciocîrlie.

* * *

Patetic spun că-s muritor prin naștere
Cum tu prin naștere ești fără moarte.
Patrie care mă respiri cît sînt,
Patrie respirîndu-te cît sînt.

În plină vară văilor de-acasă
Petrece mama-n borangic și-n in.
Ne-ntoarcem, fiu și tată, de la coasă,
Pe-o lume românească pe deplin.

Pe prispa veche — aceeași masă veche,
Bucatele și vinul lingă ele.
Tata și mama — veșnică pereche
Echilibrînd iubirea printre stele.

De neamul lor pămîntul știe bine.
În luna august prunele se coc.
Trudind pe-acest pămînt cum se cuvine
Ne ținem casa în același loc.

Eu am spus, de cînd mă știu,
Țara cu hotare sfinte,
Că rămîne-n tine viu
Cerul nostru din cuvinte.

Mamă, tată, soră, frate,
Munte, mare, deal și vale.
Înfrățesc de-a pururi toate
Legilor măriei tale.

* * *

Patria va ști totdeauna
Că i-am iubit lumina,
Trăind și murind în ea.
Patria știe că sînt
Sufletul ei. Prin mine respiră —
Prin ea respir. Gîndul sacru
Află și se află în ea.
Prispa de-acasă rămîne
Veșnică. Asemeni ei
Universul se-așază
Sub tălpile mele
De copil respirîndu-l.
Respirația — Iată — Nu pot
Să respir decît în patria mea.
Bunicul meu, Ioan Antoce,
A respirat aerul patriei
Pînă la 94 de ani.
Și n-a murit.
A intrat liniștit în pămînt
Căutîndu-și strămoșii.
Patria rămîne vie
Cîtă vreme sîntem vii.
Aceste cuvinte împlinesc
Istoria.
Patria știe că sufletul meu
Stă acasă rodind.

* * *

Aici ar fi fost să-nceapă
A treia parte-a poeziei.
Dar poezia e ca patria:
Nu poți s-o-mparți
Între vară și toamnă
Abia ai timp să visezi.
Toate zilele și nopțile rodesc.
Rotunjimea sevelor se face
În luna de grație august.
Lumina la fel cu istoria
Are clipe de abundență binefăcătoare.
Lumina de august nu mai este
De mult o metaforă. Ea
Stăpînește pulsul vieții mele.
Poporul meu o absoarbe —
De-aceea sîntem una cu Carpații.
Iar eu stau cu părinții la aceeași masă;
De-aceea am dreptul să spun
Aceste cuvinte ale limbii române
Despre ființa patriei mele.

Patria în August

Intrare în dimineţile patriei

Soare, pasăre de strigăt a
Luminii cînd plugul
Întoarce cumpeni peste
Carul cel mare
Răsturnat într-o pleoapă de crin.

Cuvinte simple şi sufletul
Legănînd purpura răsăritului :
Această repetabilă ceremonie
De intrare în dimineţile Patriei
Ca într-o piine aburindă.

Bună primire, soare
Iată cetăţile şi-au deschis poarta
Iarba zorilor seamănă cîntec
Şi fără de moarte noi
Trecem osia roşie a speranţei.

Ion BELDEANU

Blînd voevod

Peste păduri eternitatea curgînd
picură lacrimi albastre
Blînd voevod grîul prin soare trecînd
flutură aripi măiestre

Rîuri de foc mîngîie fremătător
pielea metalului vie
Pretutindeni în gînd sufletul-dor
ninge cu aburi de veşnicie

Patrie, umărul meu înflorind
te rosteşte grădină
Patrie, ochiu-mi prin tine privind
ţie deplin ţi se-nchină

Ion COZMEI

Atît de singur şi de fericit

Încet, toate cuvintele
mi s-au scufundat în inimă
şi eu am rămas ca nimeni altul
atît de singur şi de fericit
încît la picioarele mele s-au adunat
animalele cîmpului
şi o mulţime de alte fiinţe, înaripate.
Venea un cîntec din depărtări
şi nu putea fi decît patria păşind
printre lucrurile ei.

M-am întors către cele uitate
şi pustiite şi am găsit în locul lor
grîul galben, sarea şi vinul ;
în casa iubitei am aflat rînduite
hainele visului şi tot ce-am părăsit
şi muzica trupului ei.

Am aşezat în ţărînă uneltele şi durerea
şi ascultînd, mi-am zis :
nu poate fi decît patria păşind
printre lucrurile ei.

Victor RUSU

Despre prezent

Cu roşul roadelor arzînd în ramuri,
Cu galbenul de spice-ndestulate,
Şi-albastrul clar al marilor elanuri,
Steaguri suim de pace şi dreptate.

La sărbătoarea ţării, tinereşte,
Prezent răspundem azi, cu mic şi mare...
În frunte-i Arhitectul ce gîndeşte
Conturul României viitoare !

Arcadie ARBORE

Înmugurind

Zorile sînt rana vindecată
Cînd barca pluteşte pe frigul zilei
Şi noaptea ca un fulg de lumini
Ninge certat
Tălpile foşnesc în stelarul ierbii
Cîntecul acesta răspîndit între flori
Şi culorile care mîngîie palma
Ţara tînără de pace —
Pădurea înmugurind fericire.

Tania LEONTE

Aici

în ţara mea
rîurile au nume de oameni
şi cînd le chem
ele curg către mine

cîmpia
ca un spate de ţăran
îndură curelele brazdei
simţindu-mă frate.

Mihai TANDRU

Sete de patrie

E August iubita mea şi mi-e sete
şi-am pus sub cărămizi de foc
în lucruri se-ncep bucurii pe-ndelete
ţinute între noi amiezile se coc

în pacea din jur cuvintele toate
încep cu numele tău neschimbat
dă-mi patrie cea mai apă din ape
şi vezi, de tine rămîn însetat

şi nu adorm căci somnul nu încape
pe perna mea de cetină şi grîu
la setea mea vin munţii să se-adape
şi rîul cît e el de rîu.

strugurii toamnei vor veni, ce folos
amiezile toate tropăi-vor din ghete
din naştere această boală m-a ros
mi-e sete de Ea, tovarăşi, mi-e sete.

Dan BODNAR

Cîntec

Cîntec de patrie şoptind această zi
ca o speranţă-n viaţa planetară
cu inima s-o poată sprijini
poporul meu o seamănă şi-o ară.

C-un dar răsfrînt adîncului din noi
am hărăzit această-naltă treaptă
şi nu ne-a dat-o nimeni împrumut,
sîngele neamului e-această faptă

Cîntec de patrie scăldat de-această zi
a unui calendar cu mult mai mare
sub semnul drumului în univers
al neînfrîntei clase muncitoare.

Constantin CERNICA

E vară

E vară
şi trec fecioarele fecunde
prin flori şi prin fluturi
calcă mărunt lîngă poala luminii
pe care ai putea să o scuturi
peste seminţe neînviate
retrase tot mai adînc
să rodească tîrziu
sub zăpezi.

Doina MAREŞ

Înflorind

Îndrăgostită îţi sorb clipele de uitare
Cînd laşi coamele cîntecelor peste izvoare
Şi te vălureşti în podoabele cerului
Mîngîie aripa gîndului meu o petală
Şi încă una,
Mă simt bogată cu visele-mi
Şi trupul tău
O dimineaţă înflorind.

Viorica PETROVICI

Zi de August

Nervura ploii-aduce iarăşi viaţă,
Pămîntul toarce caiere de gînd,
Eroi din nemurire ies în faţă
Cu dorul către toamnă navigînd.

Rostind, pe rînd, cuvîntul dimineaţă
Intrăm în unda pietrei de hotar,
Şi ziua, dînd culorile pe faţă,
Alungă-n maluri vîntul tributar.

O zi de August, pusă în balanţă,
Cu forţa amintirii în altar
Îşi cerne-n soare candida substanţă ;
Suflarea toată-i gînd de nenufar.

Nervura ploii-aduce iarăşi viaţă,
Pămîntul toarce caiere de gînd,
Eroi din nemurire ies în faţă
Cu dorul către toamnă navigînd.

Liviu POPESCU

Vatră de eroi

Rădăcină de lumină
Din al Daciei pămînt
Ieri au fost şi azi nu sînt
Decît fire de argint...

Lîngă soarele-mormînt
Poposiţi acum şi voi
Sărutînd fierbinte piatră —
Vatră de eroi.

Înmulţită de lumină,
Ţara pe-nălţimi îi tare.
Firul ierbii le alină
Frunţile diamantine.

Şi cu ochi înrouraţi
De iubire şi povară
Sărutaţi fierbinte piatră
Vatră de eroi şi Ţară !

Ilie IBĂNESCU

O VARĂ DE 40 DE ANI

Poate şi din cauza numelui localităţii, la Satu Mare eşti tentat să descoperi (şi o faci cu uşurinţă) în primul rînd ceea ce aparţine imaginii tradiţionale a satului românesc : oamenii la prăşit, moara de apă, liniştea, case ca ale Aureliei şi ale lui Grigore Colibaba / Dar, iute, confirmările trec pe planul doi, pentru că noutăţile se acumulează accelerat şi, socotind cu luciditate, predomină. Mai mult, ele lucrează cu rapiditate la o altă imagine, care după 40 de ani de transformări începe să se limpezească şi, la rîndu-i, să se tradiţionalizeze. Aceste noutăţi (pe care Viorica Serdinciuc, secretar al comitetului comunal de partid, primarul aşezării, le enumera, inevitabil parţial, cu atîta mîndrie : electrificare, cooperativizare, asfalt, şcoala modernă, modernul dispensar uman, podul elegant peste apa Sucevei, blocul, primul de locuinţe, cu spaţii comerciale la parter, dat în folosinţă acum, (în cinstea lui 23 August) nu sînt semne ale oraşului în peisajul urban, cum se mai zice, ci schimbări ale satului, hrănite de vechi şi viguroase rădăcini, în favoarea comunităţii sale umane. Pentru că, iată, cu aceeaşi „compoziţie" ca la Suceava, asfaltul, de pildă, la Satu Mare este traversat cu nonşalanţă de cîrduri de gîşte dolofane, iar Domnica Teleagă, a treia prezenţă feminină la volan din aşezare, are pentru ele o răbdare de neimaginat la conducătorii auto din municipiu. Moara de apă, într-un halou de dulci miresme, macină alt grîu, pentru altă pîine, prin gustul nou, în care decisive sînt înţelesurile muncii cooperatorilor, ale unei trude organizate, colective, pentru o speranţă şi o răsplată gemene. Şi dincolo de bolta de viţă şi de stîlpii sculptaţi „bătrîneşte" ai cerdacului gospodăriei familiei Colibaba, se înregistrează permanent întîmplările neîntîmplătoare ale acestei lumi noi. Ele se numesc televizor, maşină de spălat, grajd la fel de falnic precum casa (bogate şi reprezentative prin averea lor pentru o copleşitoare majoritate) şi, mai ales, un mod de a gîndi şi a se gîndi altfel : „Cum să ni se oprească fata la ce a învăţat aici ? Va urma o şcoală profesională, va avea o meserie. Meserie asta-i în ziua de azi !" conclude firesc (în 1984) Aurelia Colibaba. Într-adevăr, meseria şi cîte altele ! Învecinarea cu şantierul viitoarei microhidrocentrale i se pare lui Ion Tiron (muncitor morar, cum scrie pe hîrtii, morarul, cum i se zice) avantajoasă (un canal betonat plecînd din noua curgere a Sucevei îl va scuti de munca anevoioasă a curăţirii digurilor după fiecare ploaie mare), normală („o să scutim sistemul naţional de cheltuilile pentru Satu Mare") şi frumoasă : „Uitaţi-vă, ea (microhidrocentrala) arată de pe acum ca în filme, şi frumos (microhidrocentrala) lîngă frumos (moara) cheamă tot aşa". Adică, într-o vreme mai scurtă, o zonă de agrement. Iar într-o alta, mai cuprinzătoare... Morarul tace, nu pentru că nu ar îndrăzni să plănuiască, ci fiindcă, odihnindu-şi privirea pe joaca unui grup de copii, îşi dă seama că trebuie să ţină cont şi de visurile lor. Să transfere chiar o parte asupra lor. Şi are dreptate, cum i-o dă şi profesoara Artemizia Rotaru : „În această vacanţă, elevii noştri s-au bucurat de taberele de la Tăuliş, Buciumeni, şi Năvodari, dar au putut fi găsiţi, cot la cot cu părinţii, şi pe tarlalele cooperativei. La noi copilul se deprinde de mic cu sapa şi ştie că munca şi cartea, obligatoriu împreună, îi asigură, neîndoielnic, şansa cea mare într-o lume a marilor şanse pentru toţi copiii". Doi medici tineri, Maria Abraham şi Elena Burducea, care s-au stabilit aici şi au impus controlul sanitar preventiv ca o obişnuinţă, rîd la întrebarea reporterului : „Cum să fie aşezarea ?" „Ca toate aşezările ! Frumoasă, bogată, cu oameni care colaborează cu noi în folosul sănătăţii, pentru o viaţă lungă. Cine să nu vrea azi să trăiască mult, cît mai mult ? Răspunsul, în special în prima parte, nu e numai al lor, e al unei vîrste întregi, născute după 23 August 1944 şi care a beneficiat de toate fructele acestei veri de 40 de ani. Dar cei cu părul cărunt, ca Ion Tiron, au în memorie, vii,nenumăraţi termeni de comparaţie, şi de aceea frumuseţea şi bogăţia (şi) a Satului Mare li se par înainte de toate un cîştig nu uşor obţinut şi plătit cu sudoarea întregii naţiuni. Cu efortul ei îndărătnic şi cutezător de a-şi făuri o lume pe măsura visului. Dar dacă le este mai greu să compare (nu să şi aprecieze), tinerii au profund sentimentul unei imense responsabilităţi. „Oamenii contractează produse agricole cu statul, 800 de navetişti sînt implicaţi în succesele cetăţilor industriale sucevene, peste o mie de ţărani luptă pentru recolte egale muncii şi aşteptărilor, îşi trimit cu toţii copiii în şcoli ca să poată să dea societăţii mai mult decît ei, şi tot nu avem semntimentul că am plătit imensa datorie, reflectează Viorica Seredenciuc. Pentru că fiind opera noastră, acest nou Satu Mare este totodată, în primul rînd, o valorificare a condiţiilor create în anii libertăţii de partidul şi statul nostru. Fără aceste condiţii, fără sprijin, n-ar fi fost vorba decît de muncă fără dreptele împliniri. Ca un lan de grîu fără soare.

„De aici, din August, se vede cel mai bine în viitor", spunea poetul. La vremea apogeului verii în Satu Mare, să privim, deci, în viitor... E greu de primit în ochi lumina înmiită de suliţele paşnice ale porumbului, de ţiglele purpurii ale caselor, de zîmbetul copiilor şi de nimbul demnităţii oamenilor în drum spre drumurile curate ale muncii, ale vieţii ? Atunci să încercăm să ne modăm pupila sensibilă, uitîndu-ne o secundă înapoi. La lunga vară fierbinte. La vara celor 40 de ani. Şi prinzînd-o cu solaritatea ei triumfătoare, să ne îndreptăm din nou ochii spre mîine. Aşa ! Acum se vede limpede. Acum !

Doina CERNICA

Traian BENȚA: „SĂRBĂTORILE PATRIEI"

Sub semnul lui August

● „Voroneţiană"

O nouă manifestare de prestigiu la Suceava: Expoziţia-concurs de artă plastică „Voroneţiana", aflată la a VIII-a ediţie. Expoziţia, deschisă în cinstea marii aniversări de la 23 August, organizată sub egida Comitetului Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă, în colaborare cu Uniunea Artiştilor Plastici, a reunit 74 de lucrări semnate de 41 de plasticieni din 11 judeţe ale ţării şi din Capitală. Prin larga sa deschidere tematică şi diversitatea formelor de expresie, prin mesajul de profund umanism al creaţiilor propuse, expoziţia s-a constituit într-un moment reprezentativ pentru configuraţia actualului spaţiu plastic românesc. (I. B.)

● Şezători literare

Sub egida Cenaclului din Suceava al Uniunii Scriitorilor, la Liceul Economic şi de Drept Administrativ din municipiu a fost organizată o şezătoare literar-muzicală dedicată marilor evenimente politice ale anului. Şi-au dat concursul poeţii Viorica Petrovici, Liviu Popescu, Ion Drăguşanu, Arcadie Arbore, Marcel Mureşeanu şi Gheorghe Istrate (Bucureşti), precum şi tinerele soliste Carmen Macovei şi Doina Şutu.

Tot în ultima perioadă membri ai aceluiaşi cenaclu (Ion Beldeanu, George Damian, Octavian Lazăr, Constantin Ştefuriuc) s-au întîlnit cu cititorii din Siret, Zamostea, Cîmpulung Moldovenesc, Suceava. Cu acest prilej autorii au citit din creaţiile lor şi au acordat autografe pe ultimele lor apariţii editoriale. (I. B.)

● Baia — file de istorie

La Baia, fostă reşedinţă voievodală a Moldovei, a avut loc tradiţionala suită de manifestări cultural-educative „Baia — file de istorie". Cu acest prilej, în şcolile, căminele culturale şi unităţile economice din comună au fost organizate acţiuni consacrate cărţii şi filmului, schimburi de experienţă, seri de poezie, simpozioane, spectacole artistice.

Un moment deosebit l-a constituit inaugurarea punctului muzeistic „Casa de sfat şi cetire", deschis în incinta fostului local numit astfel şi reorganizat în acest scop. (I. B.)

● Casa tehnicii din Rădăuţi

Zestrea aşezămintelor sucevene de cultură s-a întregit recent cu un nou obiectiv: „Casa tehnicii" din oraşul Rădăuţi. Dotările de care aceasta dispune oferă cadrul propice afirmării creaţiei tehnico-ştiinţifice. În cadrul „Casei tehnicii" funcţionează, între altele, o bibliotecă, o sală de expoziţii, un cabinet tehnic, o sală de proiecţii şi o sală de lectură. În deschidere, aici a fost prezentată expoziţia „Valorificarea superioară a materialelor refolosibile". (I. B.)

● Expoziţie

O vrednică absolventă a Liceului de Artă Plastică „Octav Băncilă" din Iaşi, Camelia Sadovei, expune la Galeria de Artă din Suceava un substanţial grupaj de uleiuri şi acuarele. Pentru ea lucrează talentul şi timpul şi poate chiar obîrşia ei bucovineană, mai toate cele cu care ochiul se întîlneşte, în pînzele foarte tinerei autoare, existînd demult în spaţiul acesta locuit de frumuseţi. (L. M.)

CADRAN

Din nou despre reportaj

Continuă să se discute despre reportaj, ceea ce vrea să însemne că şi aici mai sînt încă multe de făcut. Adevărul este că supralicitarea metaforizării, cu rezultate notabile într-o primă perioadă, a început să dea semne de oboseală. Cititorul, se pare, arată mai puţin interes pentru descrierile „fastuoase" şi lirismul grandilocvent, rămînînd circumspect la strădaniile autorilor în cauză de a scoate din fiece mărgică sclipitoare pietre preţioase. Sînt preferate în schimb relatările spontane, chiar nude în aparenţă, dar din colo de care musteşte viaţa în ipostazele ei previzibile şi imprevizibile.

Cei mai mulţi dintre condeierii de ultimă oră ai genului practică în mod curent exerciţiul de presă. Ei sînt de fapt cronicarii istoriei la zi, mereu în contact direct cu ceea ce se întîmplă pe stradă, pe şantiere şi tarlale sau în halele industriale. Botoşăneanul Corneliu Filip se numără printre aceştia. O nu prea îndelungată experienţă de reporter radio i-a permis cunoaşterea zonei în care se află, fapt pus în evidenţă de însemnările sale reunite recent între coperţile cărţii intitulate simplu „Secvenţe botoşănene". El pune la îndemîna celor interesaţi nu un ghid turistic (volumul apare în Editura Sport-Turism), ci mai degrabă un îndreptar de călătorie documentară. O asemenea întreprindere presupune desigur selecţia reperelor. Aşadar Corneliu Filip ne face cunoştinţă cu oamenii locurilor, ne poartă prin cîteva aşezări în care descoperim mutaţiile produse în ultimele decenii, ne invită la plăcute popasuri de agrement. „Secvenţele" sale acumulează multe informaţii. Din dorinţa de a fi cît mai exact, C. Filip se pierde într-un hăţiş de date şi precizări în detrimentul acurateţii stilistice. Se resimt apoi „ticurile" profesionale (specifice reportajului vorbit). De unde se vede că şi reportajul care refuză literaturizarea îşi caută încă „făgaşul" propriu. Utilă prin însăşi destinaţia sa, cartea poate fi considerată un exerciţiu necesar pentru viitoarele consemnări ale lui Corneliu Filip.

Ioanid DELEANU

FELURIMI

Glasul înaintaşilor

„Trebuie să fim un stat de cultură la gurile Dunării... S-o facem mare pe ţărişoara noastră prin roadele muncii noastre şi prin mărimea vredniciilor noastre". (Mihai Eeminescu).

„Eu cred în viitorul culturii române mai mult decît în viitorul culturii europene". (Mircea Eliade)

„Toţi românii anonimi, care de-a lungul secolelor noastre primordiale au creat limba românească, au colaborat la poezia lui Eminescu" (Lucian Blaga)

„Am străbătut un lan de grîu ce se întindea de la o zare la alta şi am ajuns la capătul lui mai înţelept decît dacă aş fi citit cartea unuia dintre marii înţelepţi ai lumii". (Geo Bogza)

„Soarta este scuza celor slabi şi opera celor tari". (Nicolae Titulescu)

Dumitru BRADĂŢAN

Poezia în Bucovina

(urmare din pag. 1)

o epopee — *Descălecarea lui Dragoş în Moldova* — aproximativ după modelul lui Heliade-Rădulescu, pe care nu o termină. Poemele sale epice *(Trei fraţi orfani, Piatra Corbului, Şoimul)*, fabulele şi cîntecele, majoritatea cultivînd un ruralism idilic şi lipsit de tonus, nu se ridică deasupra literaturii comune de manual. Dinco'o însă de valoara în sine a scrierilor lor, cei doi poeţi au meritul de a fi ctitorii unei adevărate mişcări poetice în Bucovina. Încă de acum apar cîteva din caracteristicile ei permanente: tradiţionalism declarat, de unde un ruralism aproape exclusiv, patriotism fervent, fidel întru totul programului *Daciei literare*, sentimentalism nedisimulat, cultivat chiar cu consecvenţă ca virtute lirică. Şi asta vreme de mai bine de cincizeci de ani, timp în care poezia românească cucerea şi alte orizonturi. Situaţia nu este numai explicabilă ci şi justificată: în condiţiile politice şi sociale existente în teritoriul ro- anexat de Austria, literatura tre- mâne fie, înainte de orice, un instru- bule afirmare a fiinţei naţionale; în acestui deziderat, orice alte ambiţii ieraţii păleau.

Vreme de douăzeci de ani literatura Bucovinei rămîne iarăşi fără un organ de presă specializat. Două publicaţii efemere — *Aurora română* (1881—1884) şi *Încercări literare* (1892—1893) au o semnificaţie mai mult culturală. Scriitorii ei erau obligaţi să semneze la reviste'e din Transilvania sau din România. Abia între 1891—1897 apare *Gazeta Bucovinei*, cu un supliment pentru sate — *Foaia săteanului* —, care urma unei publicaţii cu caracter politic apărută la Suceava — *Gazeta politică* —, înfiinţată de societatea *Concordia*. Ţinuta ei literară este asigurată, la început, de Pompiliu Pipoş, fost redactor al *Tribunei*, apoi de G. Bogdan-Duică, conducător al revistei între 1883—1894. Pînă la un punct, *Gazeta Bucovinei* continuă programul revistelor care i-au premers: „Noi nu reprezentăm republicaţi scriitori români din patrie; alături de mai vechile preferinţe, cărora li se adaugă Eminescu, apar nume noi: G. Coşbuc, Al. Vlahuţă, D. Nanu, Tr. Demetrescu, B. Ştefănescu Delavrancea, N. Gane ş.a. Scopurile urmărite erau aceleaşi: popularizarea scriitorilor naţionali şi înviorarea mişcării literare proprii. O nouă generaţie de poeţi se ridică la sfîrşitul secolului trecut şi începutul veacului nostru; mulţi dintre ei trăiesc momentul revenirii între graniţile ţării, alţii se sting înainte de a vedea împlinit visul căruia îşi închinaseră vocaţia artistică. Chiar dacă marea lor majoritate a intrat în pasivul istoriei literare, numele lor, relativ numeroase, vorbesc despre o înflorire fără precedent a poeziei în Bucovina: Teodor Robeanu, C. Berariu, T. Bocancea, V. Calmuţchi, Iorga G. Toma, Sever Beuca-Costineanu, A. Forgaci, Nicu Dracea, C. Dracinschi, Gavril Rotică, I. Cocîrlă-Leandru, G. Voevidca ş.a. Meritul lor principal stă în contribuţia la sporirea tonusului conştiinţei naţionale a românilor din provincia detrunchiată. Aproximativ acelaşi grup colaborează şi la ultima publicaţie literară însemnată a Bucovinei de dinainte de unire, *Junimea literară*, editată la Cernăuţi, apoi la Suceava, între 1904—1914 şi din nou la Cernăuţi. Programul ei îl continuă consecvent pe al celor care i-au premers: „Noi nu reprezentăm numai arta, frumosul menit a înnobila sufletul omenesc şi a ne ridica în sfere luminoase, noi reprezentăm şi ideea naţională. „De aceea şi creaţia lor se menţine pe linia deschisă de poeţii de la *Foaia soţietăţii*..., continuînd astfel tradiţionalismul bucovinean. Totuşi tendinţele inovatoare, fie şi timide, nu ocolesc şi această subdiviziune a poeziei româneşti. G. Rotică, dominat, pînă la a-i pastişa, de Coşbuc şi Goga, este în direcţia poeziei idealurilor naţionale, cel mai realizat poet bucovinean din această generaţie. De la un capăt la altul, primele sale două volume, *Poezii* (1909) şi *Cîntarea suferinţei* (1916—1917) sînt replica din nord la glasul de tribun al lui Goga: „Hotar! Un brîu stropit cu lacrimi ce-ncinge-o sîngerată ţară; / Un brîu cernit pe care-apasă blesteme multe şi ocară... / — Au ridicat movili de ţernă, cuprinsul prăzii să-l însemne, / Şi zisule-au cei tari: hotare, unor nelegiuite semne". Doar ultimul volum, *Paharul blestemat* (1924) marchează o tardivă şi cu totul parţială deschidere către simbolism. În schimb poezia lui Teodor Robeanu (George Popovici), funciar romantică, se apropie de la început, desigur intuitiv, de fruntariile simbolismului nostru de pînă la Bacovia, însă fără a le trece. Există totuşi suficiente semne că, în alt context literar, ar fi putut-o face fără nici un efort: imaginile se construiesc adesea prin tehnica sugestiei, stări de suflet muzicale sînt schiţate intenţionat evanescent, nu fără un anumit rafinament, plăsmuirile feminine au graţia boticelliană a fecioarelor lui Ştefan Petică. Cilalţi poeţi amintiţi rămîn fideli unui semănătorism colorat de avînturi naţionale protestatare avînd o importanţă cu totul locală.

După unirea din 1918 poezia din Bucovina va cunoaşte evoluţii substanţiale.

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREŞEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA.
Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEŢEAN DE CULTURA ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48